

Bili ste prvi američki ambasador za ratne zločine, ambasador SAD u UN, savjetnik Medlin Olbrajt, u timu za osnivanje međunarodnih sudova i obavljali niz drugih visoko rangiranih funkcija. Šta je po Vama Vaš najveći doprinos međunarodnoj politici?

Mislim da je moj najveći doprinos to što sam pomogao osnivanje pet međunarodnih sudova: Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY), Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području Ruande, Specijalni sud za Sierra Leone, Posebno vijeće sudova za Kambodžu i Međunarodnog krivičnog suda (ICC). Bio je to dug put koji smo prošli devedesetih godina prošlog stoljeća, bilo je to vrijeme kada se svaki dan stvaralo, pregovaralo i intenzivno radilo na iznalaženju rješenja. Svaki od ovih tribunala je imao svoju specifičnu problematiku. Po meni najveće postignuće je to što sam potpisao Rimski statut ispred Sjedinjenih Država. To je značajno postignuće.

Vi ste taj potpis stavili po ovlaštenju bivšeg američkog predsjednika Billa Clintona, čime je omogućen proces osnivanja Međunarodnog kaznenog suda (ICC). Međutim njegov nasljednik Georgea W Bush ga je povukao. Šta očekujete da će se desiti sa tim u daljem slijedu dešavanja?

Vjerujem da će naposljetku potpis, koji je još uvijek tamo, biti reaktiviran. On je trenutno u fazi hibernacije, jer je predsjednik Bush 2002. pismom UN-u kazao da Sjedinjene Države neće više snositi odgovornost potpisnicama ugovora, za razliku od onih koje su ratificirale ugovor - treba razlikovati države potpisnice i države koje u ratificirale ugovor. Potpis koji sam stavio po ovlaštenju predsjednika Billa Clintona je još uvijek na tom sporazumu.

Bila bi to prednost ako bi predsjednik Barack Obama poslao novo pismo generalnom sekretaru UN kojim bi povukao staro pismo, da napiše: Obavijestavam Vas, generalni sekretaru, da Sjedinjene Države nastavljaju sa svojim obavezama kao potpisnica Rimskog statuta, jer mi smo još uvijek država potpisnica. To bi značilo da Sjedinjene Države više ne bi mogle zauzimati poziciju kao zemlja koja potkopava ovaj sporazum, što je Bush upravo želio uraditi. Ne možete biti država potpisnica sporazuma, a u isto vrijeme nastojati ga potkopati.

Administracija predsjednika Obame je dostigla poziciju internacionalnog zaštitnika podrškom mnogim savezima. Ona i retorički i glasovima u Vijeću sigurnosti podržava Rimski statut - dakle situacija se radikalno promijenila u odnosu na pristup koji je imao George W Bush. Bilo bi logično očekivati da je pred nama ubrzo vrijeme reaktiviranja potpisa Sjedinjenih Država na Rimski statut. Napominjem, mi nismo dio Rimskog statuta, ono što mi kao zemlja radimo stavljajući potpis na ovaj sporazum jeste da obezbjeđujemo značajnu potporu Rimskom statutu davanjem podrške na nivou internacionalne zaštite i to višestruko na niz različitih načina. Mislim da će se to desiti, da će potpis biti vraćen, u smislu reakcije na realitet koji danas imamo u svijetu.

Važno je doći ovdje i priznati genocid

Koji je povod Vašeg dolaska u Sarajevo?

Želio sam prisustvovati konferenciji priređenoj u povodu 20 godišnjice genocida u Srebrenici. Mislim da je važno doći ovdje i to priznati, pokušati skrenuti pažnju na značajne stvari koje se odnose na proces pravde u ovoj zemlji, prava žrtava. Kako sam rekao u mom izlaganju kada sam govorio o Vijeću sigurnosti i o problemima s kojima se suočava Tribunal, poput problematike koja se odnosi na komandnu odgovornost - radi se o ozbiljnim stvarima. Moramo pričati o tome, moramo imati dijalog o tome, ljudima je potrebno da se govori o tome šta je Žalbeno vijeće uradilo. Zbog toga sam smatrao da je važno da budem tu.

Također, želio sam obići mjesta gdje su počinjeni užasni zločini, a koje ranije nisam vidio: Ahmi-

Dr. David Scheffer

U razgovoru s našom novinarkom

Presude o počinjenom genocidu u Srebrenici su ušle u historiju, nemoguće ih je poreći

Dr. David Scheffer je bio prvi američki ambasador za ratne zločine u vrijeme administracije Billa Clintona i jedan od glavnih saradnika Madeleine Albright. Bio je potpisnik Rimskog statuta ispred Sjedinjenih Država što je bila osnova za osnivanje Međunarodnog kaznenog suda (ICC). Direktor je Centra za međunarodna ljudska prava Pravnog fakulteta Univerziteta Northwestern i profesor na više američkih univerziteta, specijalni je savjetnik generalnog sekretara UN-a za vođenje procesa na Posebnom vijeću sudova za Kambodžu.

će, Banju Luku, Mostar, Srebrenicu - ranije sam bio u okolini Srebrenice, sjeverno od grada. Sada sam želio posjetiti grad, Potočare i Memorijalni centar.

Upravo ste se vratili iz Srebrenice? Kakvi su utisci?

Zaista dirljivo. Memorijalni centar u Potočarima je više nego impresivan. Dok stojite tamo okruženi brdima uz taj krajolik, sve zajedno veoma je potresno. Slike se vraćaju, UNPROFOR i sve što je išlo uz to. Suviše grešaka je počinjeno.

Bilo je veoma dirljivo gledati Muniru Subašić kako stoji tamo sa djecom iz Bihaća koja su došla po-

sjetiti Memorijalni centar. Ti tinejdžeri su joj prilazili pozdravljali je. Dirljivo je bilo gledati njihovu sreću što su je sreli, ali i nju, tu izuzetnu i hrabru majku kako razgovara sa njima na mjestu gdje su pokopane kosti njenog i toliko drugih sinova. Na njihovim licima se mogao vidjeti ponos što su sa njom. Svi su željeli da se slikaju sa Munirom. Mene je to posebno dirnulo.

Mislim da je Memorijalni centar u Potočarima izuzetno značajan, što god da kažem o njemu on je još više od toga. Srbi danas žive u Srebrenici - Bošnjaka gotovo da nema, mislim većine njih nema, etničko čišćenje je provedeno - ali Srbi koji su u tom gradu svaki dan gledaju kuće Bošnjaka kojih više nema i one ih svaki dan podsjećaju na to šta su uradili. Mnogi od njih svaki dan moraju proći pored Memorijalnog centra dok idu na posao, u trgovinu ili kada idu u neki drugi grad, prolaze pored Memorijalnog centra i bivaju podsjećani na genocid - i to svaki dan. Mislim da je najvažnije, to da su Srbi prisiljeni da svjedoče našem podsjećanju na genocid i šteti koju su nanijeli Srebrenici. Ponose li se time? Ako se time ponose to je bolesno. Podsjećanje na to je tu, oni žive pored njega i moraju ga gledati. To je ogromna vrijednost Memorijalnog centra.

Oni ne mogu zaboraviti

Bili ste na mjestima stradanja Bošnjaka, sretno ste preživjele žrtve genocida, svjedoke zločina. Šta mislite o njihovom statusu danas?

Mislim da je borba žrtava uvijek usmjerena ka tome da dobiju uvjerenje da ono što im se desilo bude znano u svijetu, da nisu zaboravljeni i da sjećanje na njihove najbliže nije zaboravljeno. Vidio sam da je ono što većina žrtava zaista žele - iako su ponekad veoma ogorčene i pune ljutnje - istina. Oni žele da se istina zna i žele pravdu. Mislim da će proći dugo vremena dok dođe do pomirenja, mislim da je za to potrebno vrijeme, jedna ili dvije generacije, veoma puno ljudi o tome govori, ali ja ne vidim baš puno prostora za to. Još uvijek ima puno ljudi koji pate, žrtve još žive sa rezultatima etničkog čišćenja, mnogi od njih žive u odvojenim društvima. Prije rata to su bile miješane sredine. Mislim da je stvarnim žrtvama veoma teško da pristupe pomirenju sa onima koji su počinili zločine. Oni žele istinu. *Broadcast* istinu - emitiranu na velikim ekranima. Jedan od načina da dođete do istine je put pravde - putem suđenja. Istina putem svjedočenja, dokaza, to je jedini način. Ja sam uvijek duboko posvećen tom pristupu, tom načinu razmišljanja.

Sve žrtve koje sam upoznao, to su zaista veliki ljudi, skromni ljudi - veoma skromni, njihove suze su još tu, svaki duži razgovor kod njih vodi suzama - sami razgovor o tome. Oni ne mogu zaboraviti.

Ovdje bih podsjetio na veoma značajnu poruku sudije Agiusa koju je uputio na konferenciji: da je jurisprudencija Haškog tribunala jača od oružja. Bosanci trebaju to koristiti protiv negiranja genocida. Ta jurisprudencija koja je uspostavljena radom Tribunala: činjenice o genocidu, činjenice o užasavajućem zločinu u BiH - to je dalje nemoguće negirati. Tribunal je dokazao te činjenice. To je ušlo u historiju i to je više nemoguće poreći.

Odluke Žalbenog vijeća kontradiktorne jurisprudenciji Tribunala

Možete li nam pojasniti poziciju Sjedinjenih Država prema ICTY. Puno se govorkalo o tome da su upravo one te koje zaustavljaju rad Tribunala, da su presude Perišiću i Simatoviću donesene pod njihovim pritiskom - Florence Hartmann o tome govori u svojoj knjizi, kao i sudija Frederik Harhoff. I Vi ste na konferenciji o genocidu u Srebrenici kritički govorili o tretmanu komandne odgovornosti na Tribunalu.

Ja ne mogu govoriti u ime vlade niti u ime ad-